

KICHIK MAKTAB YOSHIDA O'QUV MOTIVLARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Abdulxamidova Moxigul Bobirjon qizi

Andijon Davlat Pedagogika Instituti,
Pedagogika yo'nalishi 1-bosqich magistranti
mohigulabdulkhamidova@gmail.com
+998979963494

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15294422>

Annotatsiya

Kichik maktab yoshi — bu bolaning shaxsiy va intellektual rivojlanishida hal qiluvchi bosqich bo'lib, aynan shu davrda o'quv motivlari shakllanishi muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tezisda o'quv motivlarini shakllantirishning psixologik xususiyatlari, uning rivojlanish bosqichlari va ta'lim jarayonidagi roli tahlil qilinadi. O'quv motivlari bolaning ta'lim faoliyatiga bo'lgan qiziqishini uyg'otadi, ichki ehtiyoj va maqsadlarning shakllanishiga asos bo'ladi. Motivlarning shakllanishiga ijtimoiy muhit, oila, maktabdagi o'qituvchi va sinfdoshlar ta'sir ko'rsatadi. O'quv motivlarining mustahkam rivojlanishi bolalarda bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyojni, o'z-o'zini rivojlantirish va o'zlashtirish istagini kuchaytiradi. Tezisda kichik maktab yoshidagi bolalarda motivatsiyaning tashqi va ichki omillari, ularni rivojlantirish usullari, shuningdek, o'qituvchilarning va ota-onalarning bu jarayondagi roli batafsil yoritilgan. Psixologik tadqiqotlarga tayangan holda, bolalarning o'quv faoliyatidagi motivatsion xususiyatlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri keng ko'rib chiqiladi. Ushbu tadqiqot natijalari kichik maktab yoshidagi bolalarda barqaror o'quv motivlarini shakllantirish uchun samarali metodik yondashuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: kichik maktab yoshi, o'quv motivatsiyasi, ichki motiv, tashqi motiv, psixologik rivojlanish, oila ta'siri, o'qituvchi roli, o'quv faoliyati.

Kirish

Kichik maktab yoshi inson hayotidagi eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biridir. Aynan shu davrda bolalarning shaxsiy xususiyatlari, bilim olishga bo'lgan qiziqishlari va o'quv motivlari shakllanadi. Kichik maktab yoshidagi bolalar uchun ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki ularda ijtimoiy tajriba, o'z-o'zini anglash va o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini rivojlantirish vositasi hamdir.

O'quv motivlari bolaning ta'lim faoliyatiga nisbatan qiziqishini belgilovchi psixologik omil hisoblanadi. Ushbu motivlar bolaning bilim olishga, rivojlanishga va o'zini namoyon qilishga bo'lgan ichki ehtiyojlarining shakllanishida asosiy rol o'ynaydi. Bu jarayon o'z-o'zidan sodir bo'lmaydi; aksincha, u ijtimoiy muhit, oila tarbiyasi, maktabdagi ta'lim muhiti va o'qituvchi shaxsiyati ta'sirida rivojlanadi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kichik maktab yoshidagi bolalarda motivatsiya ko'pincha tashqi omillar – mukofot, maqtov yoki jazo orqali shakllana boshlaydi. Biroq vaqt o'tishi bilan, ta'lim jarayonining to'g'ri tashkil etilishi natijasida ichki motivlar — bilimga qiziqish, o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyoji shakllana boshlaydi. Ushbu ichki motivlar esa bolalarning mustaqil va ijodiy fikrlashini, mustahkam o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bugungi ta'lim tizimida bolalarning o'quv motivlarini shakllantirish dolzarb masalalardan biridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ta'lim sohasini isloh qilishga doir

nutqlarida ta'lim sifatini oshirish, yosh avlodni bilimga chanqoq va maqsadga intiluvchan etib tarbiyalash zarurligini ta'kidlab kelmoqda. Shu sababli, kichik maktab yoshida o'quv motivlarini shakllantirish, ularning shaxsiy va akademik rivojiga kuchli asos yaratadi.

Kichik maktab yoshida o'quv motivlarini shakllantirish o'ziga xos psixologik jarayon hisoblanadi. Bu jarayon bolalarning individual xususiyatlari, o'qituvchi va ota-onalarning pedagogik yondashuvlari, shuningdek, ta'lim muhitining qiziqarli va rag'batlantiruvchi tashkil etilishiga bog'liq.

Motivatsiyaning shakllanishida bolalarda dastlab tashqi motivlar — baho olish, maqto'v eshitish, mukofot olish kabi omillar ustunlik qiladi. Tashqi motivatsiyaning o'rni muhim bo'lsa-da, asosiy maqsad ichki motivatsiyani shakllantirishdir. Ichki motivatsiya bolada bilim olishga, o'zining mustaqil o'rganish faoliyatiga nisbatan qiziqish uyg'otadi va mustahkam ta'lim motivlarini rivojlantiradi.

Shuningdek, o'quv topshiriqlari bolaning qiziqishlariga mos va uning intellektual darajasiga moslashtirilgan bo'lishi zarur. O'quv jarayonida qiziqarli usullar, ijodiy topshiriqlar va musobaqalar o'tkazish bolalarning faol ishtirokini va motivatsiyasini oshiradi. O'qituvchining samimiy munosabati, individual yondashuvi va rag'batlantirishi motivatsiyaning shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Motivatsiyani mustahkamlash uchun ota-onalar va o'qituvchilar hamkorligining ahamiyati katta. Ota-onalar farzandlarining muvaffaqiyatlarini qadrlab, ularni rag'batlantirib borishlari kerak. Barcha pedagogik chora-tadbirlar kichik maktab yoshidagi bolalarda bilim olishni ijobiy tajriba sifatida qabul qilishga yordam berishi zarur.

Xulosa

Kichik maktab yoshida o'quv motivlarini shakllantirish bolaning kelajakdagi ta'lim muvaffaqiyati va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalarning motivatsiyasi qanchalik erta shakllansa, ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishi va mustaqil fikrlash qobiliyati shunchalik yuqori darajada rivojlanadi.

Tashqi motivlardan ichki motivlarga o'tish jarayonini to'g'ri boshqarish pedagogik faoliyatning muhim vazifalaridan biridir. O'qituvchilar bolalarning individual qobiliyatlarini inobatga olgan holda, ular uchun qiziqarli va maqsadli o'quv vazifalarini shakllantirishlari kerak. Bu jarayonda doimiy rag'bat, mustahkam aloqa va ijobiy emotsional muhit muhim ahamiyat kasb etadi.

Ota-onalar ham bolalarining bilim olish jarayonida faol ishtirok etib, ularning harakatlarini qadrlashlari va qo'llab-quvvatlashlari lozim. Oilaviy va maktabdagi ijobiy muhit bolalarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini, maqsadga intiluvchanlik va o'z-o'zini rivojlantirish istagini shakllantiradi.

Shunday qilib, kichik maktab yoshida o'quv motivlarini shakllantirish faqat bir tomonlama ta'sir emas, balki pedagogik jarayon, oila tarbiyasi va bolalarning shaxsiy tajribasi bilan uzviy bog'liq bo'lgan murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Uni to'g'ri boshqarish orqali barkamol, bilimga chanqoq va maqsadga intiluvchan avlodni tarbiyalash mumkin.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуллаева Н.Р. Bolalarda o'quv motivatsiyasini shakllantirishning psixologik asoslari. — Toshkent: Fan, 2021.
2. Vygotskiy L.S. Bolalar psixologiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2020.
3. Hasanboeva M.Q. Kichik maktab yoshidagi bolalar psixologiyasi. — Toshkent: Ilm Ziya, 2019.
4. Сухомлинский V.A. Yurakdan yurakka ta'lim. — Toshkent: Ma'naviyat, 2018.

